

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראל זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע ויקרא תשע"ט

לא תמיד היינו מאוחדים, ערב בחירות, חלק ב

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

דוד ואנשיו לא הרגישו בטוחים בזמן שהותם בדרום הר חברון, לא רק בגלל רדיפת שאול וצבאו אחריהם, אלא גם בגלל העוינות של חלק מבני שבט יהודה שחיו באזור זה. ראיות לכך הבאנו בדברינו לפרשת פקודי תשע"ט. התנגדות זו כפתה על דוד את הגלות לארץ פלישתים. דוד הגדיר זאת במילים חמורות: "...כי גרשוני היום מהסתפח פנתלת יקנוק לאמר לך עבד אלהים אחרים" (שמואל א כ"ו ט).

ננסה להסביר מה פשרם של היחסים הקשים בין האחים – בני אותו השבט? היכן טמון שורשם? הרוח הרעה שביעתה את שאול המלך, לאחר משיחת דוד, שידרה לכל העם כי עומד להתבצע מהפך. מלך חדש עומד בקרוב לתפוס את כס המלוכה. הגיע כנראה הזמן להתקיימות ברכת יעקב לבנו: "לא יסור שבט מיהודה ומחלק מביין ונג'לו" (בראשית מ"ט ז).

דוד בן ישי נכד, נכדו של פרץ בן יהודה, נמשח ע"י שמואל הרואה, בסתר. צאצא אחר של פרץ פתח ב"קמפיין" בחירות גלוי. התלמוד הירושלמי מגלה לנו כי בזמן שהציבור התאסף ברבבותיו, ואולי במאות אלפיו, ללוות את שמואל הנביא בדרכו האחרונה, יצא האיש מדרום הר חברון, האיש הגדול מאוד ממעון שמעשהו בכרמל – נבל הכרמלי, והכריז: "אמר נבל לית בישראל בר טבין סגין מישראל. הדא הוא דכתיב (שמו"א כ"ה ב) 'ואיש במעון ומעשהו בכרמל והאיש גדול מאוד... והוא קלבי' – דאתי מן כלובי (כלב)" (סנהדרין פ"ב ה"ג).

הסביר המיוחס לרש"י: "מחזיק היה ומתפאר בעצמו שאין מיוחס בכל שבט (יהודה) כמוהו כלומר: (גם) אם שמואל נתן לו מלוכה (לשאול או לדוד), לי תבוא המלוכה, ... וזה (פירוש) כלבי מתנשא ומתגאה (בכל) אשר נשאו לבו" (דבה"א ב' ט). מכאן למדנו, כי בין בניו של חצרון בן פרץ בן יהודה, פרץ מאבק על השלטון. שמואל בנבואה קבע כי דוד בן ישי נכד, נכדו של רם בן חצרון בן פרץ הוא הנבחר (עיינו בפסוקים האחרונים של מגילת רות) מולו התייצבה משפחת קלב בן חצרון בן פרץ (עיינו דבה"א ב' ט).

לְקַלֵּב בן חצרון היו הרבה יתרונות, נמנה אותם: קלב נשא את מרים, היא פועה, שהקב"ה הבטיח לה בית מלכות (עיינו ברש"י על שמות ב' כ). כלב היה שותפו של יהושע בן נון, רק שניהם לא מאסו בארץ חמדה ולא היו שותפים לחטא המרגלים החמור. אם יהושע בן נון זכה בהנהגה גם שותפו קלב זכאי לה. (דיני מלכות נלמדים גם מיהושע עיינו יהושע א' יט, רמב"ם הלכות מלכים פ"ג ה"ח).

כלב מסר את נפשו, נלחם בענקים ושחרר את חברון, קברי האבות וכל אזור דרום הר חברון מידי הכנענים, כמבואר בכתוב: "ויגשו בני יהודה אל יהושע בגלגל ויאמר אליו קלב בן יפנה הקנזי אתה ידעת את הדבר אשר דבר יקנוק אל משה איש האלהים על אדותי ועל אדותיך בקדש ברנע... ועמה תנה לי את הנהגה אשר דבר יקנוק ביום ההוא כי אתה שמעת ביום ההוא כי ענקים שם וערים גדולות בצרות אולי יקנוק אותי והורשתיים פאשר דבר יקנוק... וירש משם קלב את שלושה בני הענק את ששי ואת אחימן ואת תלמי ולידי הענק ויעל משם אל ישבי דבר ושם דבר לפנים קרית ספר..." (יהושע י"ד/ט"ו).

כלב היה הראשון שהצליח להעביר את ההנהגה לדור הבא. הוא חיתן את בתו עכסה עם עתניאל בן קנו (אחיו) השופט הראשון, כמבואר בכתוב: "וילקדה עתניאל בן קנו אחי כלב הקטן ממנו ויתן לו את עכסה בתו לאשה... ויזעקו בני ישראל אל יקנוק ויקם יקנוק מושיע לבני ישראל ויושיעם את עתניאל בן קנו אחי כלב הקטן ממנו" (שופטים א' יג, ג' ט).

בשבוע הבא, ברצות ד' עלינו, נמשיך לבאר את הדברים. דווקא עתה, בימי הבחירות, נזכור כי שנאת חינוס החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו, רק באהבת חינוס נזכה לבנות את הבית! מותר להתווכח על הדעות והעקרונות, חייבים להעמיק את הדיון, אבל, אסור להעליב ואסור לשנוא.

<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>	<p>לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלביע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלביע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>
<p>לע"נ הרב אליהו כרמל ז"ל נלביע ח' באייר תשע"ו</p>	<p>לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל נלביע י"ג בחשוון תשע"ח</p>	<p>לע"נ ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד</p>	<p>לע"נ ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>
<p>לע"נ הרב שלמה מרזל ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י' באייר תשע"א</p>	<p>לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע ט' בתשרי תשע"ו</p>	<p>לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלביע כ"ח באייר</p>	<p>לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלביע כ"ח באייר</p>	<p>לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י"ז בסיוון תשע"ד</p>

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי

סוגיות משפטיות מודרניות בתנ"ך

מאת: הרב אהרן פלדמן

נהפוך הוא: מידה כנגד מידה - צדק אלוקי וצדק אנושי, ומדוע פורים יוצא מן הכלל?

אחת הדרכים בהם הקב"ה מנהיג את העולם היא "מידה כנגד מידה". בתנ"ך ישנן עשרות דוגמאות לכך. כיצד הדבר בא לידי ביטוי במגילת אסתר? האם הנהגה זו שונה במגילה מאשר בשאר הדוגמאות שבתנ"ך, ומדוע? כמי שחפצים להידבק במידותיו של הקב"ה, כיצד יש ליישם "מידה כנגד מידה" במשפט? בשאלות אלו ואחרות עסקנו בשיעור המתקיים בכולל יום שישי, ב"ארץ חמדה" שבירושלים.

כאן ניתן לצפות בהקלטת השיעור ובדפי המקורות

מתפללים לרפואתם השלימה של:		
אליעזר יוסף בן חנה ליבא	רועי משה אלחנן בן גינה דבֿרה	יהודה בן חיה אסתר
מאיר בן דינה ציפורה	יאיר מנחם בן יהודית חנה	דוד חיים בן רסה Rassa
נתנאל אילן בן שיינא ציפורה	רפאל ישי בן צפורה פייגא	יוסף בן רחל חלילי
יוסף (יוסי) בן חנה	ניר רפאל בן רחל ברכה	נתנאל בן שרה זהבה
נחמה צביה בת שושנה בריינא	איילת חן בת שולמית	ברכה בת מרים רחל
רוחמה רחל בת שושנה	מאירה בת אסתר	נעמי בת אסתר
יפה בת רחל יענטע	ליליאן בת פורטונה	רבקה רינה בת גרונה נתנה
בתוך שאר חולי עם ישראל		

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

חיוב עמותה בפירוק לעמוד בהתחייבות כלפי זוכה בהגרלה

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / אלול תשע"ו / תיק 76024

דיינים: הרב יוסף כרמל, הרב עדו רכניץ, הרב מבורך טויטו

המקרה בקצרה:

הנתבעת, שהיא עמותה, ערכה הגרלה. במודעות נכתב שהפרס הראשון הוא דירה מרוהטת בת ארבעה חדרים. התובע השתתף בהגרלה, תרם 2050 ₪ בהוראת קבע, וזכה בפרס הראשון. בתקנון ההגרלה נקבע שהזוכה יקבל את הדירה, או את תמורתה, ובמקרה שבקשת שינוי תב"ע לא תאושר הזוכה יקבל את עלות רכישת הדירה על ידי העמותה (שעמדה על 1.2 מיליון ₪). בפועל העמותה רכשה בניין בן שתי קומות בשותפות עם שותף מסוים, כאשר בין שני השותפים לבין הבעלים הקודמים של הדירה נחתם הסכם לרכישת הדירה ולא בוצעה העברת בעלות בטאבו עד לדיון בבית הדין. לאחר מכן נחתם הסכם שותפות בין העמותה לבין השותף. השותף לרכישה נכנס לקומה הראשונה בבניין והרס את חדר המדרגות שהוביל לקומה השנייה, כך שאין גישה אליה. בנוסף, הקומה השנייה כלל אינה ראויה למגורים ונדרש שיפוץ יקר וארוך כדי להכשיר אותה לכך וכן בנייה של חדר נוסף. העמותה הגישה בקשה לשינוי תב"ע שתאפשר בניית מדרגות, אולם, היא עצמה הגישה התנגדות לבקשה כיוון שבניית המדרגות סתרה את הסכם השותפות. בזמן הדיון בבית הדין, העמותה היתה בהליך של פירוק והתביעה הוגשה כנגד המפרק. התובע דרש לקבל את הדירה לאחר שיפוץ ותוספת של חדר, ואת הריהוט שהובטח, או את שווי הנוכחי בסך 2.5 מיליון ₪, לטענת הנתבעת היא מחויבת לתת לתובע את הסכום שבו נרכשה הדירה מהבעלים הקודמים בסך 1.2 מיליון ₪ בלבד.

פסק הדין: על הנתבעת להעביר את הדירה על שם התובע תוך 45 יום, לכתוב הערת אזהרה על שמו, לשלם לו 480,000 ₪, ועוד 50,000 ₪ הוצאות משפט.

נימוקים בקצרה:

בית הדין העירי שהגדרה פורסמה תוך אונאת הציבור משום שלמעשה לא היה מדובר על נכס שיכול לשמש כדירת מגורים בעת ההגדרה.

א. מעמדו ההלכתי והחוקי של תקנון ההגדרה

הצדדים הסכימו שתקנון ההגדרה מחייב, ואין בהגדרה זו משום "אסמכתא" (התחייבות שאינה תקיפה על פי ההלכה) כפי שכתוב בספר פתחי חושן (קניינים כא, הערה לב) ובשו"ת ישכיל עבדי (ח, ה, ג). זאת, משום שהפרס הוא על חשבון כרטיסי ההשתתפות. כמו כן ההגדרה כפופה לתקנון ההגדרה שפורסם על ידי העמותה.

ב. משמעות המצב התכנוני

בית הדין דחה את טענת הנתבעת שכיוון ששינוי תב"ע לא אושר היא רשאית לתת את שווי הרכישה של הדירה. זאת, כיוון שהעמותה עצמה התנגדה לאישור התב"ע כיוון שהוא סתר את הסכם השותפות של העמותה עם השותף בבניין. הסכם השותפות נחתם לאחר קיום ההגדרה, לכן העמותה לא היתה רשאית לחתום על הסכם שיפגע בזכויות של הזוכה בהגדרה. ממילא, יש לראות את המצב כאילו בקשת שינוי התב"ע אושרה.

ג. מעמד ההתחייבות לתת את הדירה לזוכה

כאמור הנכס לא נרשם על שם העמותה בטאבו עד למועד הדיון ומבחינת החוק הוא אינו שייך לעמותה אלא למוכר. בנוסף, הלכה פסוקה היא שאדם אינו יכול למכור דבר שאינו שלו (שו"ע חו"מ רט, ה). אלא שנחלקו הדעות האם מכירה של נכס שלא נרשם בטאבו תקפה (סיכום הדברים בספר עמק המשפט א, סימן ט). בית הדין פסק שיש תוקף להתחייבות של העמותה, בין השאר כיוון שאף שאין תוקף למכירת דבר שאינו שלו, יש תוקף להתחייבות כזו. כמו כן במקרה זה, כיון שהיתה לנתבעת אפשרות לשעבד את הנכס הרי שהנכס נחשב כשלה (ש"ך חו"מ רט, י).

ד. החיובים המוטלים על הנתבעת במצב הקיים

בתקנון נכתב שאם ההליך התכנוני לרישום הדירה כחידה נפרדת ולשיפוץ שלה לא יסתייע, הדירה תימכר והזוכה יקבל את התמורה שתתקבל. לא הוגדר בתקנון תוך כמה זמן יש לבצע את המכירה. בית הדין קבע שאף שהדבר לא הוגדר, הדעת נותנת שיש ארכה סבירה לביצוע המכירה. כיוון שהנתבעת לא עשתה דבר במשך שנים, הרי שעליה לתת לתובע את הדירה כפי שהיא, בתוספת עלות שיפוץ ועלות ריהוט. בית הדין העריך את שני האחרונים בסך 480,000 ₪ ובעקבות זאת הצדדים ויתרו על הערכה על ידי מומחה.

ה. הוצאות משפט

בית הדין חייב את הנתבעת בסך 50,000 ₪ הוצאות משפט על התנהלותה המקוממת כלפי התובע.

למעבר לפסק הדין המלא

<p>לע"נ מרים ריגלר ע"ה רעייתו של ד"ר מיכאל ריגלר הי"ו נלבי"ע אייר תשע"ח</p>	<p>לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
--	--	---	--

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"א)

Santiago, Chile

סנטיאגו, צ'ילה

שבט, תש"ן

הטוען שהוא יהודי (ע"פ דברי סבתו) ואינו מוחזק אצלנו כיהודי

שאלה

אחת ממטרותינו העיקריות, היא קירוב לבבות, ואכן, בימים אלה הופיע אצלי בחור כבן 23, הטוען כי הוריו (אב ואם) וכן הסבא והסבתא, הינם יהודים. אלא, שלאחר השואה האיומה החליטו לשכוח מיהדותם הי"ע. בחור טוען, שבאחד הימים כשקרא ספר על השואה, סיפר זאת לאימו, והיא ניסתה להשכיחו ולהעבירו מן הנושא לחלוטין. הוא המשיך בקריאה, ואף התעניין יותר במקורות הנ"ל, עד כדי ויכוח סוער וריב עם אימו. הסבתא, מצד האם, הרגישה בעניין וסיפרה לו אודות היותם יהודים ניצולי שואה, ואודות החלטתם להינתק מהיהדות ומחברה יהודית לחלוטין. אין בידי הבחור שום מסמך או עדות. לדבריו, בטענה שההורים שרפו הכל, ואף החליפו שמותיהם, ככל גויי הארץ.

שאלתי: איך להתייחס לבחור זה, שהרי הוא עדיין לא מבצע שום דבר, למעשה. לצערי הרב, הרביי הקונסרבטיבי אמר לו, שהוא יתקבל כיהודי, אם יתחייב לשמור על העקרונות שלהם. לכן, אבקש מכת"ר להביע דעתו בני"ד.
נ.ב. הבחור לא נימול. ולפי דבריו, משפחתו המקורית הינה קופרמן-היימברגר מצד האב, ורבינוביץ מצד האם, אשר הגיעו מפולניה.

תשובה

כלל אמרו בפוסקים: "מי שבא לפנינו, ואמר: ישראל אני, נאמן. ואין צריך להביא ראיה על כך"¹. בטעם הנאמנות ישנן מספר שיטות, כדלהלן:
א. מטעם רוב. שרוב הנמצאים באותו מקום הם יהודים². וטעם זה, אינו שייך בנידון דידן, שאותו בחור בא, ממקום שרובם עכו"ם.
ב. "רוב הבאים לפנינו בתורת יהדות, ישראלים הם"³. דהיינו, רוב הבאים לפנינו ואומרים שהם יהודים, הם באמת ישראלים. ויש שביארו טעם זה מכח חזקה. שכיוון שבא לפנינו, ואומר על עצמו שהוא יהודי, מסתברא שכן הוא. שמי שהוא גוי, לא יאמר על עצמו שהוא יהודי⁴, ויש לדון בטעם זה, אם נאמר גם במקרה שהוחזק לנו כנוכרי, שכן, עושה מעשה עכו"ם הוא⁵. וכפי שיוזכר להלן.
ג. "מילתא דעבידא לאגלויי"⁶. שכל דבר העשוי להיגלות בעתיד יש בו תורת נאמנות. ודבר זה, אם יהודי הוא אם לאו, עשוי להיגלות ע"י שכניו, מכריז וכד'. וגם בזה יש לדון בנידון דידן, אם הוא דבר שעשוי להיגלות. שכן, לדבריו, כל סוגי הראיות הושמדו. אלא, שבמצאות של ימינו, ניתן לומר שגם זה, מילתא דעבידא לגלויי הוא, שכן ודאי, שישנם היום אנשים קרובים וכד', שהיו עימם בתקופת השואה ועשוי להיגלות הוא.
העולה מן הנ"ל, שלטעמים ב' וג' יש מקום להאמינו בדבריו. הוזכר לעיל, שדין זה אינו שייך, היכא שהוחזק לנו כנוכרי עד עתה. שבזה יצטרך להביא ראיה על יהדותו, ולא די בנאמנותו. וכפי שכתבו הפוסקים⁷ ובנדון דידן, יש להסתפק אם בחור זה חשוב כמוחזק לנו כגוי אם לאו, שכן, לדבריו, התנהגותו והתנהגות הוריו, עד עתה, היתה כנוכרים לחלוטין.
ועל כן, יש לרב לעשות תחילה מאמצים גדולים, כדי לברר אם יהודי הוא. דרך הסבתא והסבא, קרובים שלהם וכד', כמו"כ כראיה ייחשב גם מסמך מטעם רשות ממשלתית, המעידה על יהדותו⁸.
נציין, שגם אם היתה ודאות בנאמנותו, כבר כתב הריב"ש, שאף במקום שיש נאמנות לאדם בדבריו — מכוח הפה שאסר וכד' — "אעפ"כ ראוי לדרוש ולחקור היטב"⁹. והנה, אם נעשו מאמצים ולא נתגלו ראיות על יהדותו, יש לעשות גיור לחומרא, בפני בני"ד מוסמך לזה. שכן יש ספק בנאמנותו.

1 לשון הר"ן, פסחים, דף ג', ע"ב, רמב"ן, רשב"א, תוד"ה כמוחזק, יבמות, דף מ"ז, ע"א. וכמו"כ הובא באוצר הפוסקים אה"ע, סי' ב'.
2 פסחים, דף ג', ע"ב, תוד"ה ואנא, רבינו פרץ שם, ועוד בראשונים. חזון איש הלכות ייבום, סי' קי"ז, אות ז'.
3 יבמות, דף מ"ז, ע"א, תוד"ה כמוחזק, ועוד ראשונים שם. ועיין ים של שלמה. שם.
4 כך ביארו את הטעם באגרות משה אה"ע, ח"א סי' ח'. ובפסקי דין רבניים ח"ט, עמ' 358, אות ח'.
5 עיין אגרות משה שם. ובפסקי דין רבניים שם, עמ' 369.
6 ריטב"א, יבמות שם. ובנמו"י שם.
7 שו"ת אחיעזר, ח"ג, סי' כ"ז, ובאגרות משה אה"ע, ח"א, סי' ח'.
8 עולה מתוך פסקי דין רבניים ח' י"א, עמ' 340, מטעם "שטרות העולים בערכאות של גויים".
9 שו"ת הריב"ש, סי' תק"ד.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

**הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"**

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורר מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה